

6 ตุลา 19 ความเงียบงันที่ยากจะลืม: เปิดตัวหนังสือ ‘Moments of Silence’ ธงชัย วินิจจะกุล

Posted On 7 November 2020 [Sutthipath Kanittakul](#)

ชื่อของ ศ.ดร.ธงชัย วินิจจะกุล โดดเด่นขึ้นมาในระยะหลังที่คนรุ่นใหม่หันมาสนใจการเมืองและประวัติศาสตร์ เพราะหนังสือมากมายของเขาวนเวียนอยู่กับการวิพากษ์ประวัติศาสตร์กระแสหลัก ก่อนชวนขบคิด ตั้งคำถามถึง คำอธิบายชุดปัจจุบัน และนำเสนอความเข้าใจในอีกมุมหนึ่งในแก่นักอ่าน

นับตั้งแต่ Siam Mapped, ประวัติศาสตร์ราชชาตินิยม ไกลมาจนถึง ปฏิกฐาเรื่อง นิติรัฐอภิสิทธิ์และราชานิธิธรรม ในงานรำลึกปวย อึ้งภากรณ์ ครั้งที่ 17 ข้อเขียน และข้อคิดที่เขาเสนอเฉียบแหลม จนทำให้หลายคนเกิดอาการ ‘ตาสว่าง’ หรือตั้งคำถามต่อสภาพรอบตัว และความเป็นอยู่ตัวเองมากขึ้น

หนึ่งในงานชิ้นสำคัญของเขาคือ ‘6 ตุลาจำไม่ได้ลืมไม่ลง’ เพราะเป็นงานวิจัยที่เขามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น หมายถึงเป็น ทั้งผู้อยู่ในเหตุการณ์ฆ่าสังหาร 40 ศพ เป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกคุมขังในเรือนจำ และผู้ลงไปศึกษา วิจัย เพื่อเผยแพร่ความเข้าใจให้เหตุการณ์ดังกล่าว

ล่าสุด ศ.ดร.ธงชัย วินิจจะกุล อาจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์ แห่งมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน-แมดิสัน สหรัฐอเมริกา พา ไปสำรวจความทรงจำที่เปลี่ยนไปของสังคมต่อเหตุการณ์ 6 ตุลา ในหนังสือ ‘Moments of Silence: The Unforgetting of the October 6, 1976, Massacre in Bangkok’ ตั้งแต่มันยังเป็นความรู้สึกอึดอัดด้วยความรักชาติ ไปจนถึงความเงียบที่ไม่มีใครอยากพูดถึง และเหตุการณ์ที่ถูกประณามว่าเหี้ยมโหดอย่างในปัจจุบัน

จารุพงษ์ ทองสินธุ์ และครอบครัว – ภาพจาก 6oct

พวงทอง ภาวครพันธุ์ – ความเจ็บของผู้สูญเสีย

รศ.ดร.พวงทอง ภาวครพันธุ์ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มองว่า หนังสือเล่มนี้พ่าย้อนไปดูความทรงจำที่เปลี่ยนแปลงไปของทั้งเหยื่อ ผู้กระทำ และสังคมต่อเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 จากในช่วงแรกๆ ที่คนบางส่วนของสังคมยอมรับ และเชื่อว่าทำไปเพื่อต่อสู้กับภัยคอมมิวนิสต์ หรือตั้งคำถามว่า “ชุดคีย์แล้วได้อะไรขึ้นมา ทำไมไม่มองไปข้างหน้า” และรัฐเองก็เลือกไม่ใส่ใจเหตุการณ์นี้ลงไปหนังสือเรียน

ขณะที่คำว่า Silent บนปกหนังสือยังสะท้อนถึงความเจ็บของผู้สูญเสียอย่าง พ่อ-แม่ของ จารุพงษ์ ทองสินธุ์ หนึ่งในนักศึกษาที่หายตัวไปในการล้อมปราบวันนั้น พวกเขาอดคอยอย่างเจ็บปวดให้ลูกชายกลับบ้าน ทั้งที่ความจริงพวกเขาก็อาจรู้อยู่แล้ว ตั้งแต่ไปดูร่างผู้เสียชีวิตที่โรงพยาบาลตำรวจหลังเหตุการณ์แล้ว

ความพยายามกดทับประวัติศาสตร์ของผู้มีอำนาจ ยิ่งทำให้ 6 ตุลาตามความหลอกหลอนผู้มีอำนาจอยู่เรื่อยๆ และเมื่อโลกเปลี่ยนไป คนรุ่นใหม่สามารถอ่านทุกอย่างได้ในอินเทอร์เน็ต พวกเขาจึงเริ่มมองเห็น ความอยุติธรรม และความโหดเหี้ยมของประเทศไทยที่เคยเกิดขึ้น

ก่อนที่กลุ่มนักศึกษาจะสะท้อนความเข้าใจผ่านการชุมนุมวันที่ 10 สิงหาคม ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รังสิต มีการฉายวิดีโอเหตุการณ์ 6 ตุลา แต่เปิดเพลงพระราชานิพนธ์ยุงทองเป็นแบ็คกราวด์ และเมื่อคนรุ่นใหม่รู้ และเริ่มท้าทายผู้มีอำนาจมากขึ้นเรื่อยๆ จึงมีการผลิตวาทกรรมโยนไปว่า ‘ล้มเจ้า’

ภาพจาก 6oct

ก้อง ฤทธิดี – ความจริงทางอารมณ์ และความทรงจำของสังคม

ก้อง ฤทธิดี ผู้กำกับภาพยนตร์ พุดคล้ายๆ กับ อ.พวงทอง ในประเด็นที่หนังสือพยาย้อนดูความทรงจำเกี่ยวกับเหตุการณ์ 6 ตุลา 19 เขาเสริมว่า หนังสือสะท้อนให้เห็นภาวะกระอักกระอ่วนของสังคม คล้ายกับอยู่ในภาวะลิมโบ้ (Limbo State) คือ กลืนไม่เข้า คายไม่ออก อยากลืม แต่ก็อยากพุด

เรามองว่า หนังสือสลายเส้นแบ่งระหว่าง ประวัติศาสตร์ และความจำ ให้เลือนหายไป ทำให้เขารู้สึกถึงอารมณ์ของผู้เขียนที่อยู่ในเหตุการณ์ด้วยจริงๆ ซึ่งเรามองว่า ความรู้สึกนี้เป็นสิ่งสำคัญต่อความทรงจำของสังคมต่อเหตุการณ์ 6 ตุลาเช่นกัน

ภาพยนตร์หลายเรื่องสะท้อนว่าความทรงจำของสังคมต่อ 6 ตุลา เปลี่ยนแปลงอย่างไร เช่น ‘Shakespeare must Die’ ของผู้กำกับ สมานรัชฎ์ กาญจนะวณิชย์ หนังสือสร้างชื่อเสียงดังพลุดอกในต่างประเทศ แต่ถูกห้ามฉายในประเทศไทย เพราะว่าบางฉาก หรือหลายฉากชวนให้นึกถึงการสร้างความรุนแรงโดยรัฐ ทั้งในเหตุการณ์ปี 2553 รวมถึงปี 2519

ก้องซี้ต่อถึงหนังสืออีกเรื่องหนึ่ง ที่นำเหตุการณ์หลัง 6 ตุลามาฉายในมุมโปกฮา คอมเมดี้ อย่าง ‘ฟ้าใสใจขึ้นบาน’ ที่เล่าถึงชีวิตของนักศึกษาหนุ่มสาวที่หนีเข้าป่า ไปสมัครเป็นหนึ่งในกลุ่มคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

ภาพจาก 6oct

เกษียร เตชะพีระ – แก้อ้วาง โต๊ะร้าง ช่างเจียบงัน

ศ.เกษียร เตชะพีระ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และหนึ่งในแกนนำนักศึกษาในเหตุการณ์ 6 ตุลา รวมถึงเป็นนักศึกษาที่หนีเข้าป่าเพื่อเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย อยู่ถึงบท

เพลง ‘Empty Chair Empty Table’ ที่มีการเปิดในช่วงแรกของการสนทนา โดยเขาเล่าว่า คำอนุญาต สิทธิสमान เป็นคนแรกที่แนะนำเพลงนี้แก่เขา และชวนให้แต่งกลอนจากเพลงนี้ ซึ่งเขาก็ตอบปาก

“ไอ้เพื่อนรัก โปรดให้อภัยข้า ที่ยังมีชีวิตมาแต่เพื่อนหาย
ด้วยวิโยค โศกศัลย์เกินบรรยาย ด้วยสำนึกผิดร้าย มิรู้พอ
ไอ้เพื่อนรัก โปรดเถิดหนอย่าถามไถ่ เพื่อนพลีชีพ เพื่ออะไร คราที่มัน
เก้าอี้อ้าง โต๊ะร้าง ช่างเจียบงัน ด้วยเสียงเพลง เพื่อนนั้นไม่มีแล้ว”

เกษียร มองว่าในบางช่วงเวลา 6 ตุลา ถูกมองว่าเป็นเรื่องละเอียดอ่อน จนทำให้คนในสังคมเกิดสัญญาที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรกันว่าจะไม่พูด ไม่เอ่ย ถึงเรื่องนี้ และแม้บางคนอยากพูด ก็รู้แก่ใจว่าพูดไม่ได้ ซึ่งในแง่หนึ่งมันทำให้ผู้ใช้ความรุนแรงบางคนรู้สึกที่ตัวเองได้รับการแก้ตัวทางศีลธรรม และไม่รู้สึกละอาย

ในประเด็น เส้นแบ่งที่เลื่อนรางในงานเขียนระหว่าง ประวัติศาสตร์ และ ความทรงจำ ทำให้งานนี้ถูกตั้งคำถามในเชิงขนบงานวิชาการ เกษียรรู้สึกว่ ในฐานะมนุษย์ปุถุชน อดีตเป็นเรื่องธรรมดา แต่การรู้ทัน ตระหนักถึงมัน และพยายามเป็นกลางให้มากที่สุดหลายเหตุการณ์ เป็นสิ่งที่งานเขียนเล่มนี้ทำได้ดี

อย่างไรก็ตาม เกษียรคาดว่าผู้เขียนต้องสู้กับความรู้สึก ‘เข้าใจ’ ที่เกิดขึ้นเมื่อได้พูดคุยกับผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์อีกฝั่งหนึ่ง เพราะตระหนักดีว่า เมื่อไรที่ความเข้าใจเกิด ความชอบธรรมก็ย่อมเกิด ดังนั้น มันจึงเป็นความเข้าใจ ที่ผู้เขียนพยายามไม่เข้าใจเกินไป ซึ่งซ่อนอยู่ในทุกบรรทัดของหนังสือ

ภาพจาก 6oct

ธงชัย วินิจจะกุล – ทะลุเพดานแห่งความเจ็บ

ธงชัย ได้รับมอบหมายให้แต่งบทเพิ่มเติมหนึ่งบทให้เข้ากับสถานการณ์การเมืองในปัจจุบัน เขานำเสนอว่า ‘บทที่ 11 ทะลุเพดานแห่งความเจ็บ ความทรงจำของ 6 ตุลา’ กับการเรียกร้องของคนรุ่นใหม่’

เขามองว่า ความพยายามของผู้มีอำนาจที่ทำเหมือน 6 ตุลาไม่เคยเกิดขึ้น อาชญากรรมแห่งรัฐไม่มีจริง ตลอดจนวัฒนธรรมลอยนวลพ้นผิดของผู้มีอำนาจ ยิ่งเป็นตัวเร่งให้นักศึกษาตัดสินใจทะลุเพดาน เรียกร้องให้มีการปฏิรูปสถาบัน สาเหตุสำคัญอีกข้อคือ นักศึกษายุคนี้โตมาอีกแบบหนึ่ง ในภาวะที่สถาบันอ่อนแอลง บวกกับบรรยากาศของรัฐบาลเผด็จการ

“นี่เป็นอีกอย่างหนึ่งของการทะลุเพดาน” ธงชัย เชื่อว่าการรวบรวมข้อมูล 6 ตุลาของทุกฝ่าย เหมือนเป็นการคืนความเป็นมนุษย์ ให้ผู้ที่เสียชีวิต และหวังว่าจะมีการรวบรวมข้อมูลที่พูดถึงความรุนแรงโดยรัฐเช่นนี้ขึ้นมาอีก ไม่ว่าในเหตุการณ์ สลายการชุมนุมคนเสื้อแดง พฤษภาคม 53 หรือ กรณีตากใบ 2547

ในช่วงท้าย ธงชัย เสริมว่าเหตุการณ์ 6 ตุลา ยึดโยงกับแนวคิดของเขาอีกประการคือ ‘นิติรัฐอภิสิทธิ์’ รัฐไทยมักจะตีความกฎหมายแบบ Rule by Law ในคดียั่วไปภัยยุติธรรม แต่ในคดีที่มีรัฐเข้าไปเกี่ยวข้องจะมีความเอนเอียงเข้าข้างรัฐอย่างชัดเจน

โดยข้ออ้างสูงสุดของรัฐไทยคือ เพื่อความมั่นคง ให้อภิสิทธิ์กับรัฐในการเมินเฉยกฎหมาย และใช้ความรุนแรงต่อประชาชน จนกลายเป็นความคั่นชิน หรือเรียกว่า ‘วัฒนธรรมการการล่อยนวลพันผิด’

ธงชัยเสริมอีกประเด็นว่า กฎหมายยังถูกตีความภายใต้ความจำแบบ ‘ราชาชาตินิยม’ ไม่ใช่ ‘รัฐประชาชาติ’ ที่มีประชาชนเป็นหนึ่งเดียว และเป็นเจ้าของประเทศร่วมกัน ดังนั้น การเรียกร้องให้เกิดความจริงในกรณี 6 ตุลา จึงเป็นเรื่องเดียวกับการสร้างรัฐประชาชาติ และหลักนิติรัฐให้มีขึ้นในรัฐไทย ธงชัยตอบคำถามทั้งท้ายถึงการสื่อสารกับคนเห็นต่างในเรื่องสถาบันว่า การพูดคุยโน้มน้าว ใช้เหตุผลสามารถทำได้ แต่เวลาก็สำคัญเช่นกัน เพราะมันทำให้สังคมได้ถกเถียงมากขึ้น และตกตะกอนมากขึ้นเช่นกัน

ภาพจาก 6oct

Fact Box:

1. หนังสือเล่มนี้ยังไม่มีแปลเป็นภาษาไทย แต่ถ้าใครสนใจสามารถสั่งได้ที่ thailand.kinokuniya หรือ amazon
2. ฟังงานเสวนาเปิดตัวหนังสือ ‘Moment of Silence : The Unforgetting of october 6, 1976, Massacre in Bangkok’ ได้ที่ facebook.com/DJC.Center

แหล่งที่มา

เว็บไซต์ the Matter .6 ตุลา 19 ความเจ็บปวดที่ยากจะลืม: เปิดตัวหนังสือ ‘Moments of Silence’ ธงชัย วินิจจะกุล เผยแพร่เมื่อ 7 พฤศจิกายน 2563. เข้าถึงได้จาก <https://thematter.co/social/thongchai-moments-of-silence/128062>